Godina II. — Broj 454.

CIJENA LISTU: U predplati za čitavu godinu K 32·—, za polugodište K 16·—, tromjesečno K 8·—, mjesečno K 3·—, u maloprodaji 10 helera. — OGLASI primaju se u upravi lista trg Carovan broj 1, te se računaju po 30 helera za prostor visok 4 milimetara i dug 8 cm.

HRVATSKI LIST

izlazi u Puli, svaki dan u 5 sati ujutro.

Ponedjeljak, 9. listopada 1916.

„HRVATSKI LIST" izlazi u nakladnoj tiskari JOS. KRMPOTIĆ u Puli, tg Castova broj 1. Uredništvo se nalazi u Sišanskoj ulici broj 71. — Odgovorni urednik: JOSIP HAIN u Puli. Rukopisi se ne vraćaju. Ne uvažaju se anonimni dopisi. Nefrankirana pisma se ne primaju.

Brašov zauzet.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 8. (D. u.) Službeno se javlja:

Istočno bojište.

Austro-ugarske i njemačke čete su jučer na veče prodrle u Brasso (Kronstadt). Druge su kolone stigle u dolinu Alt, istočno od šume Duhova. Ugarski pučko-ustaški husari zaposjedoše Szekely-Udvarhely (Oderkellen). I u gorju Georgeny uzmiče neprijatelj pred austro-ugarskim četama generala Arza.

Na ruskoj fronti nema ništa važna.

Talijansko bojište.

Opeta je započelo žestoko opstrijeljavanje naših položaja na kraškom zaravanku, koje je jučer u punoj snagi trajalo cijeli dan. Južno Nove vasi je oko podne kušala neprijatejska pješadija da hrpimice napreduje. Naša ju je topovska vatra potjerala natrag. Na fronti Fleimse stajao je osobito odsjek Gardinal-Goldose pod trajnom topovskom vatrom. Jaka protiv tih visina naperena nočna navala bila je krvavo odbita.

Jugoistočno bojište.

Položaj je nepromijenjen.

Zamjenik poglavice generalnog stožera
pl. Höfer, podmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 8. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište.

Rupprechtova vojna fronta: Izjalovio se je novi engleško-francuski pokušaj prodora medju Ancre-om i Sommom. Već trajni porast razvoja topovske snage iz posljednjih dana dao ga je naslućivati. Vojska generala Belowa je u žilavom otporu i teškom boju odbila u cjelosti silni udarac, često u boju na nož ili u protunavali. Neprijatelj je prodro samo u Lesars i u djelove našeg položaja sjeveroistočno Leboeuza kaošto i medju Morvalom i šumom Saint Pierrevaast. Južno Somme je zatvorna vatra ugušila pred njemačkim linijama francuske navalne pokušaje na obim stranama Vermandovillersa. U zračnom boju i vatrom obrambenih topova oborismo 5 neprijatejskih lječtala. Kapetan Bölcke postavio je izvan boja 30. svog protivnika.

Istočno bojište.

Nema, da se javi ništa važna.

Sedmogradsko bojište.

Rumunjci uzmiču na čitavoj istočnoj fronti. Savezničke čete isiliše izlaz iz šume Duhova u dolinu Alt i u zemlju Burza. Žilavim navalama bacihe neprijatelja dalje natrag. Kronstadt (Brasso) je osvojen.

Balkansko bojište.

Mackensenova bojna skupina: Na fronti nema nikakvih dogodjaja. Naša su jata lječtala bombama napala željezničke nasade sjeverozapadno Bukarešta.

Macedonsko bojište.

Živahni topovski bojevi na mnogim mjestima medju jezerom Prespe i Vardarom. Na obim stranama željezničke pruge Monastir-Florina bili su odbijeni pojedini neprijatejski napadaji.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorff.

Bugarski ratni izvještaj.

Sofija, 7. (D. u.) Služb. izvještaj. Glavni stan javlja:

Na macedonskoj fronti je bio protunavolom odbit neprijatejski napadaj blizu kraja Dolnoduponi na istočnoj obali jezera Prespa. Ponovne, jakim silama provedene neprijatejske navale na fronti Gradešnica-Željeznička pruga Florina-Bitolj bile su krvavo suzbite uz velike gubitke po neprijatelja. Izjalovše se pokušaji neprijatejske pješadije, da predje kod sela Skočivir rijeku Cerna. U dolini Moglenica propale su sve neprijatejske navale protiv visina Požar i Bahovo.

U Dobrudži je neprijatelj više puta otvorio napadaje protiv crte Karabadža-Perveli, ali je svaki puta bio uz velike gubitke suzbit i prisiljen, da se povuče u svoje početne položaje. Učinili smo broj zarobljenika.

Brzojavi.

Njemački car na istočnoj fronti.

Berlin, 7. (D. u.) Jučer je car u spremstvu vrhovnog zapovjednika na istočnoj fronti, princa Leopolda bavarskoga, vodje vojne skupine gen. pukovnika Tersztyanskoga i vojnog zapovjednika gen. konjaništva Marwitza pozdravio na istočnoj fronti pomorsku pješ. pukovniju „Princ Moritz pl. Anhalt-Dessau" br. 42, te joj izrekao svoje priznanje. Car je imenovao generala Marwitza gen. pobočnikom ostavivši ga na sadašnjem njegovom mjestu. Nakon što ga je jučer /posije podne izvještio general Litzmann o položaju na istočnoj fronti, došao je car danas ujutro k c. i k. drugoj vojsci, koja se bori pod vodstvom gen. pukovnika Böhm-Ermollia. Car je hrabrim austro-augarskim i njemačkim četama izrekao zahvalu svoju i njemačkog naroda, te je Böhm-Ermolliju izručio red „Pour le merite".

Napadaj njemačkih hidroplana.

Berlin, 7. (D. u.) Njemački su hidroplani dne 5. t. mj. napali u Crnom moru, istočno Tuzle, veće ruske jako naoružane transportne parobrode, te su ih pogodili na kr. v. Drugi su njemački hidroplani uspješno bacali bombe na neprijatejske municijske kolone i konjaništvo u sjevernoj Dobrudži.

Novi engleski zahtjev na neutralce.

Frankfurt na M., 7. Kako se „Frankfurter Zeitung" javlja iz Kopenhagena, donašaju tamošnji listovi na prvome mjestu vijesti iz Londona, prema kojima je engleska vlada upravila na stanovite neutralne vlade notu, koja ima svoj vrhunac u zahtjevu, da se u buduće mora podmornicama u neutralnim vodama i lukama pružiti svaku zaštitu u smislu medjunarodnog prava.

Irci i engleska vlada.

Rotterdam, 7. (D. u.) „Rotterdamsche Courant" javlja iz Londona: Vodja irskih nacijonalista, Redmond, držao je u Waterfordu govor, u kojem se je gorko tužio na vladu te je izjavio, da neće više sudjelovati kod budućih tajnih rasprava.

Djelovanje dunavske flotile.

Beč, 7. (D. u.) O djelovanju dunavske flotile medju 1. i 5. t. mj. javlja vrhovno vojno vodstvo slijedeće: 1. t. mj. prije podne bijaše opaženo, da neprijatelj gradi kod Rjahova most. Poslije podne su ladjice, kojima je slijedilo odjeljenje monitora, krenule da patruliraju. Prodrle su pojas neprijatejske vatre kod Zimnice te počeše pucati na most. Slijedećega su dana prispjeli daljnji monitori. Usprkos rumunjske zatvorne vatre, pokretnih mina i torpeda uspjelo je oko podne te je vatrom i našim pokretnim minama bio most učinjen neupotrebivim. Osim toga je flotila pucala na neprijatelja, koji se je nalazio na sjevernom brijegu. Ladje izvidnice su preko noći ostale u blizini mosta te su spriječile, da se ga opeta sagradi. Utorak, 3. t. mj. je neprijatelj, ne mogavši upotrijebiti mosta za daljnje prelaženje, počeo uzmicati. Jedinice su flotile stalno krstarile oko mjesta, gdje je neprijatelj prelazio, te su vatrom u ledja i u bokove najtjeli Rumunjcima na desnom brijegu teških gubitaka. U noći na 5. t. mj. je flotila zaplijenila u luci Giurgiu 4 tegleče ladje za naftu i 3 tegleče ladje za ugljen. Pokušaj rumunjskih monitora, da priskoči u pomoć bio je osujećen zatvornom vatrom njemačkih baterija ispod Silistrije. Vrhovni zapovjednik vojne skupine, gen. maršal Mackensen, izrekao je hrabroj i prokušanoj c. i k. dunavskoj flotili osobito priznanje za odlične njezine čine.

Španjolska.

Madrid, 7. (D. u.) Gibanje za neutralnost se sve više širi.

Neprijatejski ratni izvještaj.

Rusija.

6. listopada. Zapadna fronta: U smjeru prema Zločovu traju žestoki bojevi u području Pienicka, Hukalovca i Mejnovica (Mlynovce). Neprijatelj se žestoko opire te poduzima protunavale. Ovdje smo zarobili 15 časnika i 2 lječnika. Naše su čete osvojile jedan dio neprijatejskih položaja te su suzbile ponovne protunavale njemačko-turskih četa. Fronta u Dobrudži: Naša ofenziva traje. Zarobili smo około 300 momaka.

Engleska.

5. o. mj. na večer: Sa bojne fronte ima malo da se javi osim neprijatejske topničke djelatnosti u okolici Guendecourta i dvaju neprijatejskih protunavala u području Thiepvala, koje smo zaplijenili ili smo našli na bojištu Somme 29 teških topova i teških haubica, 92 poljskih topova i poljskih haubica.

Francuska.

5. o. mj. 3 sata popodne: Noć je bila na cijeloj fronti mirna. Kod našega napredovanja, istočno od Morvala, zaplijenili smo jučer 9 topova od 8.8 cm.

Unatoč vrlo lošemu vremenu bacili su francuski aviijatičari bombe na uzletište u Colmaru. Na povratku sa jednoga nočnoga lijeta bacili smo 90 bombi na reflektore i vojničke zgrade luke u Zeebrügge.

Bitka je na cijeloj macedonskoj fronti dalje povoljna. Predstraže saveznika počinju preko Cerne prelaziti u okolicu Obroveni i Broda. S druge su strane, unatoč ledu na oba obronka planine Babe, došle do Bufa i Peplja.

Italija.

5. listopada. Iza kako je neprijatelj u noći na 4. t. mj. poduzeo nekoje diverzivne podhvate protiv naših položaja na visinama istočno rijeke u dolini Travignolo, ponovno je navalio protiv odsjeka južnih obronaka Colbricone. Bio je svuda odbijen. Tijekom 4. t. mj. ponovio je on nakon obilne topovske pripreme svježim četama svoje napore te mu je uspjelo, da je opeta zauzeo naše, 3. t. mj. u jutro zauzete prema Colbricon Piccolo pomaknute položaje. Na svim je drugim mjestima bio neprijatelj odbijen uz vrlo velike gubitke. U gornjoj dolini Cordevole odbili smo nenadanu navalu na obronku Sieta.

Sa više se mjesta fronte javlja o intenzivnim akcijama neprijatejskog topništva, kao protiv napučenih krajeva Sano (zapadno Mori-ja) Forni Avoltri (gornja dolina Degano), Timan i Paularo (Korito Buta) i protiv Gorice. Bila je nanešena malena materijalna šteta. Naše je topništvo uspjehom uzvračalo. Vatra je uništila vojničke barake u Birnbaumu (Ziljska dolina) te je prouzročila nered u neprijatejskim položajima na Kraškom zaravanku.

Albanija: Tri su naša konjanička odjeljenja ostavila Argyrokastro i zaposjela Lorgukati i Emiskopu u dolini Drine (Vojusa), dok su se druga konjanička odjeljenja iz Delvina postavila u svezu sa posadom u Argyrokastru.

Rumunjska.

5. o. mj.: Sjeverna i sjevero-zapadna fronta: U predjelu Parajda zaposjeli smo nakon trodnevnih živahnih bojeva neprijatejske utvrde potisnuli neprijatelja prama zapadu. Na ostaloj fronti pojedinački bojevi. Južna fronta: Pošto se je svršila demonstracija, koju smo priredili između Rjahova i Tutrakana, povratili smo se opet na lijevu obalu Dunava. U Dobrudži su bili vrlo žestoki bojevi, na cijeloj fronti. Zarobili smo 5 časnika i 100 momaka.

Političke Vijesti.

Gospodarske prilike u Turskoj. Suradnik „Lokalanzeiger-a" razgovarao je s turskim ministrom Talj-begom, koji je izjavio o gospodarskom položaju Turske medju ostalim: Mi uzdržavamo velike armeje na različitim frontama. U unutrašnjosti zemlje stoje pod oružjem takodjer znatne pričuve. Ove čete obskrbljujemo dovoljnom hranom. Rumunjski je dovoz valjao samo za obskrbu pučanstva u Carigradu. Sada smo na drugi način osigurali obskrbu našega glavnoga grada. U nas još ima dosta zalihe. Ljetošnja je žeiva bile izvrstna u predjelu Angore i Konije, oko Smirne daleko bolja, nego lanjske godine, a osobito sjajna u Siriji. Sad možemo da sami pokrivamo svoje potrebštine, možemo dapače različitim plodinama obskrbljivati takodjer svoje saveznike.

Engleski oklopljeni automobili. U iscrpivom stručnjačkom prikazu predočuje se prava vrijednost kopnenih torpeda (oklopljenih automobila), što ih toliko slave Englezi i Francezi. U ovom se prikazu nabrajaju mnogobrojni slučajevi, u kojima su ovi oklopljeni automobili bili uništeni koje od njemačkoga topništva, a koje ručnim granatama, dok su u nekoliko slučajeva zapali u žičnim zaprekama, tako da zapravo nisu mogli iskazati nikakovih osobitih usluga engleskoj vojsci. Prikaz crta konstrukciju ovih oklopljenih automobila i završuje riječima: Engleska će se kopnena mornarica doskora sastojati samo od pukih podrtina.

Obća obranbena dužnost u Engleskoj. „Daily Mail" doznaje, da će se u pitanju glede obranbene dužnosti u Irskoj skorih dana konačno odlučiti. Ratni ministar Lloyd George prisustvovao je jučer važnoj konferenciji o novačkom pitanju. Državni tajnik za Irsku, Duke, vratio se je u London. „Daily News" javljaju, da se vlada nije bavila s pitanjem o povišenju vojno-obvezatnoga doba. Svakako će biti potrebno, da se još prije svršetka rata povisi vojno-obvezatno doba, ali ni na taj se način ne će znatno pojačati vojska. U ratnom se ministarstvu drži, da bi se pozivom privremeno oproštenih vojnih obveznika mogao nanaknuti dovoljan broj doknadne momčadi. „Nieuwe Rotterdamsche Courant" javlja iz Londona: Predsjednik poljodjelskoga ureda saobćio je farmerima, da će se počevši od nove godine popisati svi muškarci vojno-obvezatnoga doba, koji još rade u poljodjelskim podhvatima. Naprotiv tome se ne će više do nove godine, dapače možda da zavnja pozivati mužki radnici, već samo u toliko, u koliko je to potrebno za doknadu onih vojnih obveznika, koji su radi nesposobnosti bili odpušteni iz vojske.

Sušica u francezkoj vojsci. Nota „Wolffova ureda" polemizuje protiv franceske viesti, što se raširuje u inozemstvu, a navodno potječe iz vladinih krugova, kao da se francezki zarobljenici u Njemačkoj okužuju tuberkulozom, pa izvodi medju ostalim: Ako se kod francezkih zarobljenika u većem postotnjaku zamječuje sušica, tome je jedino uzrok, što se u Francezkoj poradi nestaše ljudi i zbog loše izobrazbe unovačuju mužkarci, koji imaju sušicu tek u četnom stadiju koja se medjutim pod utjecajem velikih tegoba vojničke ratne službe doskora razvija do visokoga stepena.

Rat i vječni mir.

Rat i mir su dva sasma oprečna pojma, poput svjetla i tame, pa gdje jedan vlada, tamo drugome nema mjesta. Blagodati mira su pako tako velike, da ih nije nitko kadar pravo ocijeniti, dok ne iskusi ratne grozote.

U starom i u srednjem vijeku, dok je vladalo samo „pravo jačeg", nije zapravo ni bilo pravog mira. Nebrojene stare kule i ruševine su još i danas živim dokazom, da se je u ono doba svatko osjećao nasigurnijim iza gradskih zidina. Ratne grozote bijahu upravo nečuvene, jer rat nije poznavao drugog cilja, do li potpunog uništenja i poniženja neprijatelja. U tu svrhu bila su sva sredstva dopuštena. Zaludu nije nastala ona stara poslovica: „vae victis" (jao si ga pobijeđenima) zakona o postupku sa ranjenicima, zarobljenicima i civilnim pučanstvom. Kad bi neprijatelj jurišem osvojio jedno mjesto, dao bi ga sasma poharati i opljačkati, a stanovnike bez razlike spoli i stašća poklati ili prodati u robilje. Zarobljene vojskovođe i kraljeve bi se jednostavno bacilo u okove te kao ratni plijen odvelo u triumfu u domovinu i ondje dalo sramotno smaknuti poput zločinaca. Ništa čovječniji nijesu bili turski a ni 30-godišnji rat.

Toga radi pojavila se u novom vijeku pokročenjem civilizacije već dosta rano želja za vječnim mirom i svedenjem rata u stanovite granice. Ista je želja do izražaja ne samo savezima pojedinih država nego i u raznim mirovnim pregovorima. U XVIII. vijeku su osobito razni učenjaci kao Kant zagovarili vječni odnosno medjunarodni mir, predlažući: uklanjanje ratnih grozota, ukinuće stajaće vojske, ograničenje državnog duga, uređenje ratnog vodstva i zajamčenje državne slobode.

Na temelju tih ideja razvilo se pomalo kasnje raznim mirovnim ugovorima i medjunarodnim konferencama današnje moderno medjunarodno pravo. Njegova glavna poglavlja sačinjavaju znamenita ženevska konvencija, bečki i berlinski kongres, pariški mir, londonska deklaracija i poznata haška konferenca. Istim velevlasti dodaše zajamčuju neutralnost (Belgija, Nizozemska i Švicarska) i nerazdjelivost (Turska i Kina) pojedinih država, al u glavnom sastoji se isto samo iz uređenja ratnog vodstva na kopnu i na moru i iz uklanjanja ratnih grozota. Premda su velevlasti, kao svjetske gospodarice preuzele same dužnost, da u tom pogledu kroje i štite red i pravicu, ipak nije šoše došlo ni do općeg razoružanja, ni do vječnoga mira.

Tome su bez dvojbe najviše krivi zavidnost i protuinteresi pojedinih velevlasti. Da je tomu tako, uči nas najbolje povijest savreza pojedinih država. Tako su n. pr. godine 1853. ratovale Engleska, Francuska i Italija protiv Rusije, godine 1866. Njemačka i Italija protiv Austro-Ugarske, a godine 1878. Austro-Ugarska protiv Turske. Godine 1912. ratovahu opet Bugarska, Srbija, Grčka i Crnagora protiv Turske, a već 1913. Srbija i Grčka protiv Bugarske. Kako se vidi, rat se uvijek ponavlja u novoj formi i teredi put istočnog grijeha čitavo čovječanstvo, koje ga mora često da vlastitom krvlju pere.

Kad se pomisli, da pojedine države i ono malo uzakonjenog medjunarodnog prava dandanas nogama gaze (vidi Grčku!) i to baš one, koje su medjunarodni mir najviše zagovarale, vidi se najbolje, kako je kod mirovnih pregovora vladala sama neiskrenost i nepovjerenje, te da su isti imali skoro jedini svrhu, da prikrija i pospješe tajno naoružanje.

Dandanas, dok se nslazimo u vrtlogu svjetskog rata, zvuči nam pravom ironijom, da je god. 1899. baš ruski car Nikola pozvao zastupnike svih država na prvu hašku mirovnu konferenciju, od koje je čitavo čovječanstvo sa najvećim zadovoljstvom očekivalo svesvete razoružanje i osnuće medjunarodnog mirovnog sudišta.

Četvrta i zadnja haška mirovna konferencija je nakon dugih rasprava uzakonila ipak više hvalevrijednih odredaba i uredila izbor i upotrebu pojedinih bojnih sredstava. Tako zabranjuje uporabu otrovnih plinova i otrovnih naboja, takozvanih dum-dum naboja, te bacanje bombe i opstreljavanje otvorenih luka i neutvrđenih mjesta. K tome ustanovljuje jedno medjunarodno sudište za riješenje medjunarodnih sporova u Hagu, te jedno medjunarodno sudište preda za pokliku trgovačke plovitbe i t. d. No većina tih uredaba ostade žalibože samo pukom teorijom i na papiru. Ne samo da pojedine države nijesu onda priznale svih točaka, već dandanas u praksi uza sve pritužbe tumače medjunarodno pravo prema vlastitom interesu, ne žacajući se pri tom javno gaziti ni vlastitih obveza spram neutralnih država.

Sve države nijesu pako zapravo ništa drugo do li dobri ili zli susjedi, koji su prisiljeni da jedan uz drugoga živu, skoprem imadu protivnih interesa i časovitih svađa, no ipak vlada medju običnim susjedima na selu uzoran red, budući nad njima bdije viša sila ili ili oblast. Ta viša vlast ili grozdena ruka mirovnom sudištu pako posvema manjka.

Polak toga izgleda, da je medjunarodni mir još vrlo dalek, ili bolje rekavši, nedoseže.

Ako se pak promisli, da se dosad ratom nije nijedna država ni obogatila, ni svoga blagostanja podigla, to ima nada, da će države nakon uništenja tolikog narodnog bogastva i iskrvarenja konačno ipak uvidjeti, da se tim putem ne dolazi do cilja, pa da će se stoga u buduće svom ozbiljnošću latiti riješenja tog najvažnijeg i najtežeg svjetskog pitanja.

Najfljepši plod tolikih žrtava bit će bez dvojbe sveopće uvjerenje, da se trajni svjetski mir postizava samo onom silom, kojoj se bude sve države iskreno i dobrovoljno podvrgle. R. R.

Bugarska i macedonsko pitanje.

Macedonija, koja je čitave decenije zadavala stotinu briga evropskim vlastima, natazi se danas, nakon više krvavih ratova, gotovo čitava u bugarskim rukama.

Ista je domovina sv. Cirila i Metoda i bugarska koljevka, pa nema sumnje, da će to pitanje Bugarska konačno svom brigom riješiti prema želji macedonskog pučanstva.

Kad je godine 1913. Macedonija spala pod Srbiju, dala se u neodjelivom odnosu riješavanju najvažnijih narodnih i gospodarskih pitanja, da podigne narodno blagostanje. No svim tim osmovama je rat učinio kraj.

„Zadnjih deset godina počelo se macedonsko pučanstvo listom seliti u inozemstvo, osobito u Bugarsku, zatim u Rumunjsku, Austro-Ugarsku i Ameriku. Dok su se muškarci selili na stanovitu zaradu i slali kući novaca, vodile su kod kuće gospodarstvo same žene. Mnogi, koji nadjoše vani sreću, nijesu se nopće više vratili.

Pod strogom srpskom vladavinom počeše se listom izseljavati ne samo mnogobrojni muhamedanci nego i ostali ucrbni, tako da su doskora čitava sela opustjela. Srbi nastojahu stoga svim sredstvima, da tamo naseče čim više izseljenika iz srpskih i hrvatskih zemalja. Pri tome davahu prednost najprije srpskim gradjanima iz nove Srbije, zatim onima iz stare Srbije i konačno Srbima i slavenima iz inozemstva. Vlada davaše tim naseljenicima badava ne samo 5 hektara zemlje, već im mečaše na raspolaganje i zajam. Osim toga potpomagaše silno gospodarske zadruge, tako da je n. pr. štipska zadruga tik prije rata začudo brojila preko 500 članova. Da uzmogne tako podignuti temelj domaćeg malog posjedništva, ukine turski agrarski feudalizam, zaliljeviv bezobzirnom ekspropriacijom goleme posjede. Zaplijenu na Kosovom polju 210.000, na Ovčjem polju 30.000, kod Prizrena 3.500 a kod Kačanika 1000 hektara zemlje, tako da je već samo to područiju cistajalo za 25.000 naseljenčkih obitelji. Da podigne sv ju trgovinu i da je po mogućnosti učini neodvisnom od inozemstva, dade

se Srbija i na gradnju novih željezničkih pruga. U to svrhu bila je srpska vlada zadnjom zakonskom osnovom u proljeću 1914. odredila 300 milijuna dinara. Od toga se imalo sagraditi u Macedoniji prugu Skoplje-Bitolj, Bitolj-Ochrid i Bitolj-Štip. Zu Bugarsku bila bi bez dvojbe najvažnija ta posljednja, jer bi je vezala sa Macedonijom i vardarskom prugom preko Kistendila, Kočane i Štipa. Zasnovana pruga Bitolj-Ochrid bila bi samo nastavak goresponemute kaošto i solunske pruge. Srbija je najmc kanila istu produžiti po staroj rimskoj cesti Via egnetia preko Elbasana i Drača do Jadranskog mora.

Bude li Macedonija, koju nastava ogromna većina Bugara, konačno iza rata prijaća Bugarskoj, to će ista, kao nasljednik Srbije imati da riješi tamo gotovo sta pitanja. Da je tomu dorasla, najboljim su nam dokazom svatuće pokrajine istočna Rumelija i Tracija.

U prvom redu imati će da napuči mnogobrojna napuštena sela i da uredi gospodarsko pitanje. Macedonija je dodiše vrlo plodna zemlja, ali se još i dandanas samo ekstenzivno obrađuje: u većini krajeva dapače samo drvenim plugom. Ne samo da je umjetni gnoj sasma nepoznat, al ni naravskog gnoja ne dostaje. No željeznom voljom je napredak zajamčen, jer je macedonsko pučanstvo inače radino i marljivo. Osim toga uspjeje uju tamo u obilju raž, pšenica i kukuruz, a u mnogim krajevima dapače i pamuk, akoprem se ga žalibože goji samo za domaću potrebu. Obrta u Macedoniji uopće nema, no i ono nekoliko tekstilnih tvornica je uslijed prometne politike nakon balkanskih ratova posve propalo.

Za turske vladavine je uza sve nesretjene političke prilike macedonsko gospodarstvo ako i pomalo al ipak napredovalo, jer je čitava Macedonija najme primorska mjesta (Solun) i njihovo zaledje sačinjavalo jedno tijelo. Nakon bukarestanskog mira 1913. bude pako Macedonija podijeljena medju Srbiju, Bugarsku i Grčku, koje se doskora opasaše carinskom granicom, imajuć na umu svaka jedino svoje vlastite interese. To bi uzrokom, da je trgovina doskoro zapela ne samo u Solunu nego i u Skoplju i Bitolju. Tako je u Solunu spao broj žiteljstva pod novom vladavinom od 120 na 70 biljada, a trgovački promet na prugama Solun-Bitolj i Skoplje-Carigrad za 30 po sto. Srbija nije pako zato mnogo marila, jer je snovala savez sa Crnom gorom i žurila se gradnjom dunavsko-jadranske željezničke pruge. Grčka se je pako više starala za Pirej, nego li za Solun, jer je Pirej imao biti ishodištem najkraće željezničke veze izmedju Evrope i Egipta, da se uzmogne tako takmiti o prvenstvo sa Brindisom.

Uslijed tako zamršenih gospodarskih, prometnih i političkih protivština je macedonsko zaledje dospjelo u vrlo nesnosan položaj, u kome ga danas Bugarska nalazi i konačno izbaviti imade. R. R.

Vojničke mase u staro i novo doba.

Ogromne brojke, koje sino odavna navikli čitati iz dnevnih ratnih izvještaja, nadmašuju u tom pogledu sve, što se je u svjetskoj povjesti dosele desilo. Dapače su u prošlosti čitavi narodi brojem skoro iščezavali pred vojnim silama, koje si dandanas u jednoj jedinoj bici suprotstoje.

Uza sve to nas povjest uči, da su razmjerno znatne vojske opstojale već u najstarija vremena, te da dapače ni milijunske vojske nijesu bile mašta.

Prva vojnička država u starom vijeku bilo je asirsko carstvo. Na vrhuncu svoje moći posjedovalo je znatnu stajaću vojsku, koju povjesničari cijene na kakvih 50 biljada momaka. Kad je jednom u Židovskoj kralj David naložio popis pučanstva, nabrojilo se po jednoj predaji u Izraelu 800 biljada, a u Judeji do 500 biljada za oružje sposobnih momaka. Jedan Davidov potomak, koji je vladao plemenom Jude i Benjamina posjedovao je dapače vojsku od 1,100.000 momaka. Polag svetog pisma raspolagao je i s al protiv Amonita sa 300.000, a protiv Amalekit s 210.000 momaka vojske. Po pričanju povjesn i Herodota raspolagao je perzijski kralj Kserkse, kad je preko Helesponta prenao na Grčku, sa 1,700.000 pješadije, 80.000 konjanika, a u svemu sa mornaricom sa preko 5 milijuna momaka, tako da se je Grcima činilo, kao da će njima čitav svijet poplaviti. Akoprem su ti podaci svakako vrlo pretjerani, govori natpis na spomeniku u termopilskom klancu rpak o 3 milijuna Perzijanaca, kojima su Grci pod Leonidom suprotstavili samo 4.000 momaka. Trijezni učenjaci računaju broj perzijskih bojovnika na najviše 50—100 biljada momaka. Uza sve to je i to za ono doba znatno djelo, ako se pomisli, da je odašiljanje i opskrba tako velike vojske na tako velikoj udaljenosti onda za jednu državu bilo skopčano sa ogromnim poteškočama. Kašnje je Aleksandar Veliki sa 35 do 45 biljada momaka osvojio 50 puta veće carstvo neg je Macedonija.

Kod Rimljana izmašala je stajaća vojska obično 40 biljada momaka. Kod Canne raspolagahu Rimljani protiv 52 biljade Hanibalove vojske sa 70 biljada momaka. Cezar je u Galiji državno kolovodvora. Nedavno je slavio 25. godišnjicu svoga službovanja, te je tom zgodom odlikovan. Još danas pružio mu odlazeći nadvojvoda Leopold Salvator ruku, još danas pomogao je Visoslima nadvojvodkinjama ući u vlak, a sada je mrtav. Pošto mu je majka prije neko vrijeme umrla, osnažja za sobom samo rastuženu sestru, koja mu je vodila kućanstvo. Pokop nastradalog glavara postaje biti će u ponedjeljak u pol 4 sata posije podne. Pokoj mu vječni!

Vojničke vijesti.

Dnevna zapovjed ličkog admiralata broj 282 od 8. rujna 1916.

Posadno nadzorstvo: Natporučnik Badl.

Ličničko nadzorstvo na N. V. b. „Bellona": Fregatni liječnik u pričuvi Dr. Mahoritsch.

Ličničko nadzorstvo u mornaričkoj bolnici: Linijski liječnik i. sl. Dr. vitez pl. Wenusch.

Razne Vijesti.

Razvitak novinstva. Novinstvo igra već više decenija tako važnu ulogu u svagdanjem javnom životu, da se život bez istog dandanas nedá skoro ni zamisliti. Prve tragove novinstva nalazimo tekar u novom vijeku godine 1493, kad je Kolumbo u jednom pismu upravljenom kraljevskom riznicaru opisao svoje otkriće novoga svijeta. To pismo je na to bilo prevedeno na sve jezike i raširena u posebnom izdanju. Redovito novinstvo počinje tekar u XVII. odnosno XVIII. stoljeću. U Austro-Ugarskoj i Njemačkoj je novinstvo do polovice XIX. vijeka bilo uopće slabo razvito. Tekar nakon ukinuća cenzure i uvedenja slobode tiska god. 1848. poče novinstvo cvasti. Tako je u samoj Pruskoj od god. 1845—1880. narastao broj novina od 450 na 2169. Godine 1910. brojila je čitava Njemačka već 9304 a sama Austro-Ugarska 2520 njemačkih novina, od kojih je prva izašla u Beču 1615. Na čitavom svijetu izlazi pako preko 14,500 njemačkih novina, od kojih su od 1870. najrazširenije „Kölnische i „Frankfurter-Zeitung". Tako se n. pr. ta posljednja hvališe, da je predplačena od 9000 hotela i kavana. Taj broj njemačkih novina nadmašuje samo engleska novinarska statistika, koja tvrdi da od svih 60,000 na svijetu postojećih novina preko polovica t. j. 36,000 izlazi u engleskom jeziku, i to 23,000 u Sjedinjenim državama, 13,000 u ostalom britskom carstvu. Godine 1919. potrošilo se n. pr. u Njemačkoj za novine 27.720 željezničkih vozova papira u vrijednosti od 104·5 milijuna maraka a samo za čitanje novina 326 milijuna maraka. Ostale zemlje zaostaju brojem novina daleko za gorespomenutim brojevima. Tako broji Francuska 8,548, Španjolska 850, Nizozemska 760, Norveška 350, Švedska 400, Danska 220, Italija 2300 a Rumunjska 86 novina. Osim toga ima i u Austro-Ugarskoj preko 120 talijanskih i 230 rumunjskih novina. Rusko novinstvo, koje je osnovao 1703. Petar Veliki, broji nakon proglašenja slobode tiska 1910., 1211 novina a Bugarska pako samo 200 novina. Od ostalih slavena posjeduju Hrvati 257, Srbi 198, Slovenci 466, Češi 694, Poljaci 478, Rusini 47 a Slovaci 36 novina. Osim ga posjeduju Madžari 1200 novina. R. K.

Proširujte „HRVATSKI LIST", taj prvi i jedini hrvatski dnevnik u Istri.

Molimo, obnovite pretplatu!

Domaće Vijesti.

Iz Hrvatske.

Grozna nesreća na državnom kolodvoru. Prekjučer je državni kolodvor bio pozorište užasne nesreće, u kojoj je zaglavio glavar postaje Državnog kolodvora, Gjuro Bastić, 45 godina star. O nesreći nam pripovijeda očevidac: Kratko vrijeme iza toga, što je iz stanice državnog kolodvora izašao vlak, kojim se je vozila nadvojvodina porodica, dogodila se je na samoj stanici velika nesreća. Glavar postaje g. Gjuro Bastić htio je da sa tračnica ukloni štrpu vojnika, jer je svaki čas očekivao ukaz pešćanskog vlaka, mu u zao čas po sebe, jer baš onda, kad je vojnike uklanjao, naletio je u stanicu taj vlak, koji je Bastića srušio i u potpunom smislu riječi raskomadao. Vagon mu je upravo odsjekao glavu i desnu nogu, iz zgnječenoga trbuha izidjoše crijeva — pružio se upravo grozni prizor. Na lice mjesta je odmah došlo liječničko redarstveno povjerenstvo, koje je pokojnika dalo otpremiti u magj. školu. Pokojni Bastić bio je čovjek u najljepšoj muževnoj dobi, poznat i sa svoje osobite koncilijantnosti i susretljivosti u svim slojevima našega grada, nada sve cijenjen i štovan, pa je evo i život svoj žrtvovao u spasavanju drugih. Pokojnik je rodjen godine 1871. u Lipi u Ugarskoj, te već od godine 1891. marljivo surađuje na željeznici, dok je god. 1910. postao glavarom zagrebačkog državnog kolodvora. Nedavno je slavio 25. godišnjicu svoga službovanja, te je tom zgodom odlikovan. Još danas pružio mu odlazeći nadvojvoda Leopold Salvator ruku, još danas pomogao je Visoslima nadvojvodkinjama ući u vlak, a sada je mrtav. Pošto mu je majka prije neko vrijeme umrla, osnažja za sobom samo rastuženu sestru, koja mu je vodila kućanstvo. Pokop nastradalog glavara postaje biti će u ponedjeljak u pol 4 sata posije podne. Pokoj mu vječni!

MALI OGLASNIK.

Ratni invalid traži se za pomočnog strojarskog čuvara za centralno grijanje u sudskoj zgradi u Zadru za zimsku periodu od 15. listopada do 15. travnja. Zahtijeva se: naobrazba u kovačkom obrtu, osposobljenje za posluživanje parnih kotlova i dokaz nekih elektrotehničkih poznavanja. Prijave i zahtjeve: Pokr. povjerenstvu za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalid traži se kao konobar za kavanu u Kninu. Mora biti vješt poslu, a dosta je da pozna hrvatski jezik u govoru i u pismu. Ponude i obavijesti: Pokr. povjerenstvu za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalid traži se za računovodju za rudničarsku štedionicu. Mjesečna plata 227 K, stan, rasvjeta i ogrjev uz godišnju nagradu. Poznavanje njemačkog i hrvatskog jezika. Prijave: Pokr. povjer. za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalid traži se kao momak kod jednog župnika. Mora biti neoženjen ili udovac, rimokatoličke vjere i da zna kuhati. Prijave: Pokr. povjer. za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalidi traže se za mjesto kormilara, ložača, mornara i naplaćivaoca kod jednog parobrodića u luci u Zadru. Kormilar i ložač moraju posjedovati svjedodžbe: prvi o upravljanju broda, drugi o malom stroju na paru, a svi da poznaju hrvatski i talijanski jezik. Prijave i uvjeti kod Pokr. povj. za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalidi traže se za poslovače državnog odvjetništva za c. k. kotarski sud u Drniši, Kninu, Sinju, Vrgorcu, Budvi, Ercegnovom, Kistanju, Obrovcu, Orebiću, Trogiru, Benkovcu i Imotskome. Zahtijevi: da stanuju u mjestu ili okolici, potpuna gradjanska prava, opće povjerenje i znanje što ga imaju oni koji su služili kao oružnici ili za koje se može očekivati da će ga pribaviti u dogledno vrijeme. Prijave: Pokr. povjerenstvu za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

KINO

Crvenog križa.

ULICA SERGIJA BROJ 34

Danas novi raspored.

Treći poručnik-moja žena

veseloigra u 3 čina.

Neprekidne predstave.

Ravnateljstvo si pridržaje pravo promijeniti raspored.

ULAZNINA: I. prostor K 1·—; II. prostor 40 fil.

Uči se može kod svake slike.

B. De Prato

Vježbenica talijanskog jezika

za

opće pučke škole i za samouke

dobiva se kod tvrdke

Jos. Krmpotić Pula.

Koledar „Danica" za god. 1917.

netom je prispio te se dobiva kod **Josipa Krmpotića** ◆◆ **Pula** ◆◆ **Piazza Custoza br. 1.**

MIRKO BOGOVIĆ.

Krvavi most u Zagrebu.

(Nastavak.)

A što je moglo biti, te je misli Gardunove tako zaokupilo, da je bio slijep i gluh za sve, što ga je okruživalo? — Mora da su ga spopale misli nemile i ljute, s kojih mu duša boluje, a srce u grudih jeći. — Da, tako je i bilo. Oko duše i srca njegova savile su se do divje gnje — jedna guja težnja za osvetom, a druga ljubomor zvana.

Rečeno bi pur gore, da je biskup Mihalj, najstujući privrženike Karla Martela, medju kojimi bijaše i Gardun, njemu grad Garić sa selom Gjulincem oteo silovitom rukom i sebi prisvojio. A to bijaše jno, što Gardun nikako nije mogao pregorjeti, već je snovao svakojako, da se što prije osveti tomu biskupu i ostalim privrženikom kralja Andrije. Tadašnja otsutnost biskupa iz Zagreba bila je tomu najsgodnija prilika, te se je zato već prije nekoliko dana dogovorio župan Gardun sa svoimi pripatelji: privrženici, da k njemu na rošište i na dogovor dodju na odredjeni dan u večer, a taj dan bio je upravo onaj isti, gdje se s njime evo upoznasmo. Medju drugom odličnom gospodom očekivao je Gardun takodjer knezove i braću Ivana i Hinka Gusingovce, kojim takodjer, kao što znamo, na silu biskup Mihalj ote županiju brezničku.

Tu sad valja napomenuti, da je u spomenute braće Gusingovaca bila mladjahna sestra po imenu Ružica, krasno i milo djevojče od 17 od prilike godina, što je jur od 3 godine dana, otkako joj naime redom naglo poumriješe roditelji, boravila kod dobre svoje tetke, tada opatice (glavarice) duvna reda sv. Klare u Zagrebu. Bracia mišljahu, da će to mirno utočište za sestru u ono burno doba biti najsigurnije, jer oni i onako, budući često izvan doma, ne bi mogli tako paziti sjami taj ljem, kao što se to. pumim pravom mogło očekivati od tetke. Nadalje braća ugovorise, da će sestru Ružicu, čim 18. godinu navrši, zaručiti sa pobratimom svojim Gardunom, koji — vidjevši je u prijašnjim danima u društvu braće njezine — tako se ženstko zaljubi u djevojku, da ju je odmah zaprosio u braće, ni ne pitajuć za to, da li ona njega ljubi. Braća mu ruku sestre obećaše, ne hajuć takodjer za to, da li će im sestra na to pristati ili ne će.

Nu nemojmo se tomu čuditi, ta to u ono doba nije bilo ništa novo, dapače to je bija stvar gotovo svakidašnja, da nisu ni pitali djevojke, hoće li ovoga ili onoga, već se one u najsvetijoj toj stvari moradoše pokoriti voljі roditelja ili starije braće svoje, te poći za muža mnogokrat nepoznata, a još češće neljubljena. — Pa tako bi se i u Ružicom po svoj prilici dogodilo, da nije slučaj to drukčije okrenuo. Nekim slučajem poredi se noću vatra u manastiru duvna sv. Klara (gdje je sada Narodni dom i ostale kuće na sjevernom šetalištu), a to je bilo po godine od prilike, iza kako je Gardun Ružicu u braće zaprosio i isprosio. Slučaj htjede, da baš u onoj strani manastira najprije plam bukni, gdje je bila spavala soba Ružićina, te poradi toga, budući da je tvrdo spavala, bijaše u najvećoj opasnosti. Krika, vika i štropot ljudstva, koje je hrlilo u pomoć, zatim udaranje u zvono probudi ju ipak na skoro . . . Ali jao! već je plam sukljao iz bolte . . . Gust dim prikrije sobicu . . . Ona viče u pomoć, ali joj nitko u općoj halabuci ne čuje glasa . . . Riječ joj zape i ona onesviještena pade na tlo, al u isti par penjalo se jur smjelo neko momče po slaboj ljestvi do prozora prvoga kata, što mu ga iz bašče manastirske tetka Ružićina, niema od straha i užasa, pokaza prstom . . . Goruće grede praskahu strahovito, a iskre, dim i strašna vrućina okružavahu vrloga toga mladića, ni on uspokos svemu tomu sretno se pope do prozora, pa ni pet ni šest, skočiv u sobu, dopre odmah do Ružice, te obuzevši ju jakom svojom desnicom, opet brže bolje s njom se vrati strmim i pogibeljnim onim putem, kojim je došao, premda mu je tom prilikom goruća teška greda grdno ozljedila lijevo rame. On djevojku svedj još onesviještenu predade tetki, na što bude skoro i vatra utišana. Nu u srcu toga mladića, koji je zatim kući otišao u slatkoj zabuni, porodi se s toga dogadjaja takodjer silna vatra, koja bude tim većma potpirivana, što ga tetka Ružićina poslije nekoliko dana pozva u manastir, da mu zajedno sa spasenom po njemu Ružicom srdačno zahvali. On dakako dodje i — ali što ćemo dulјiti stvar bez potrebe, kad se ukratko reći može: oboje se od ono doba stadoše nježno i vatreno ljubiti, a dobra tetka Ružićina bila im je toliko na ruku, što je dopustila mladiću, da kadšto smije dolaziti i razgovarati se s izbavljenom i ljubljenom bratičnom njezinom.

Taj mladić, od 21 od prilike godina, lijepa stasa i vedra, poštena lica, ne bijaše nitko drugi, već početkom ove pripovijesti jur napomenuti Pavao Slavinić, sin poštenoga gradjanina iz Vlaške ulice, što ga je kralj Andrija poradi hrabrosti i vjernosti nedavno naimenovao ugarskim plemićem.

— Što se tiče izbavljenja Ružice po njemu, to se je dakako skoro posvuda doznalo, pa svaki pošten čovjek pohvali opće ljubljenog i odvažnoga toga mladića poradi toga, ali ljubav, koja se čvrsto uvriježi u srcu njegovu i mile mu nade sve Ružice, mogło je opasiti samo bistro i sumnjom poostreno oko ljubomorna Garduna.

Sad znamo jedno i drugo, što je Garduna peklo na srcu i što mu je dušu trovalo ljutim zmijskim jedom — sad znamo, zašto se je zamišljen i strašću uskoleban šetao po samotnoj svojoj palači, gdje je svejednako stajala pusta jeka njegovih koraka, pošto se jur odavna poče ivatati sumrak, — dok ga ujedamput štropot jahalaca, što se iz daleka začuo, te probudi iz puste šetnje i od kobnih misli njegovih.

„Ha, evo ih!" reče, skočiv k prozoru, čim opazi, kako se podobar broj konjanika strmim putem sve to bliže prikučuje gradskoj kapiji, koju se skoro zatim otvori očekivanim gostom, kojim u susret izšeta sam Gardun, pa pošto ih ponešto razvedrena lica i palaču doprati, stadoše se gosti s domaćinom s nova rukovati i pitati za zdravlje.

Bijaše medju timi gosti dosta odličnih ljudi iz staleža velikaškoga i plemićkoga, nu bijaše medju njimi i gradjana, a to upravo zagrebačkih. Medju svimi najugledniji bijahu knezovi i braća Gusingovci.

Pošto se gosti sa domaćinom medjusobno pozdraviše i ponešto o koječemu razgovoriše, sjetio se Gardun najprije svrhe današnjega sastanka, te zato predloži gostom svojim u kratko cijelu osnovu, kako će on naime sutra s njihovom pomoću i sa svojimi na to već spremnimi ljudmi navaliti na kaptol zagrebački i tu se osveti biskupu Mihalju i kanonikom, privržnikom Andrije kralja.

(Nastavit će se.)